

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

УДК 378.011.3-051:62

Є. А. Божко

ФОРМУВАННЯ ВИМОГ ДО ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

В сучасних умовах розвитку суспільства і освіти зміст професійної підготовки не повною мірою відбиває якісні зміни в змісті професійної діяльності, які характеризуються процесами інтеграції і диференціації, розширенням меж професійного поля діяльності, посиленням значущості професійних якостей особи робітників і фахівців.

Професія майстра професійного навчання в даний час має велику популярність. Підвищення її престижу зумовлено новими вимогами до фахівців даного профілю, відповідність яким в значній мірі змінюють статус самої професії. Сучасний рівень розвитку суспільства висуває перед такими фахівцями підвищені вимоги до творчої, ініціативної професійної діяльності, швидкої адаптації до мінливих умов.

Підвищення уваги до проблем змісту підготовки майстра професійного навчання є природною і об'єктивною потребою сучасної професійно-педагогічної освіти, зумовленою наступними чинниками: випереджаючим характером розвитку системи середньої професійної освіти; запитами розвитку економіки і соціальної сфери, науки і техніки, технологій, федерального і регіонального ринків праці, а також перспективними потребами їх розвитку; розширенням ролі особи в освітньому процесі; підвищенням вимог до підготовки фахівців в умовах дії ринкових механізмів і високої мінливості ринку праці, підвищенням адаптації випускників до змінних запитів економіки, їх професійною мобільністю та ін.

Проблему формування вимог до інженерів-педагогів професійного навчання досліджували О. Безпалько, М. Єрмоленко, Є. Зеєр, А. Маркова, Р. Міжеріков, В. Сластенін та інші.

Найістотнішими для дослідження є суперечності між: новими вимогами ринку праці до підготовки фахівців, що задовольняють потребам освітньої установи і підприємств і підходами, що традиційно склалися, до змісту професійного утворення майстрів професійного навчання; зростаючим об'ємом інформації, необхідністю інтенсифікації процесу підготовки майстрів професійного навчання і екстенсивних шляхів професійного розвитку; потреба професійно-педагогічної практики в творчо працюючих майстрах професійного навчання, здібних до самостійної перетворюючої діяльності за рахунок включення в зміст

знань, умінь і навиків, видів діяльності і не включення їх в межі професійного поля діяльності майстра професійного навчання; необхідністю розробки змісту підготовки відповідно до багатопрофільного характеру професійної діяльності майстра професійного навчання, встановленням взаємозв'язків в різних галузях знань і відсутністю належної технології проектування змісту і навчально-методичного забезпечення. Тому мета нашої статті – розглянути особливості формування вимог до інженерів-педагогів професійного навчання.

Важливим компонентом в структурі особи педагога виступають професійно важливі якості. В. Шадріков під професійно важливими якостями розуміє індивідуальні якості суб'єкта діяльності, що впливають на ефективність діяльності і успішність її засвоєння. До професійно важливих якостей він відносить також і здібності. Від сформованості професійно важливих якостей особи педагога залежить і продуктивність педагогічної діяльності.

Важливою професійно-педагогічною якістю є логічне мислення. Логічне мислення відображає сформованість логічних прийомів мислення як сукупності дій, направлених на виконання операцій аналізу, синтезу, класифікації понять, знаходження логічних відносин.

Домінантними якостями в професійно-педагогічній діяльності (М. Єрмоленко, Р. Міжеріков) є активність особи, цілеспрямованість, врівноваженість, бажання працювати зі студентами, здатність знаходити вихід в екстремальних ситуаціях, чесність, справедливість, сучасність, педагогічний гуманізм, ерудиція, педагогічний такт, толерантність, дисциплінованість, педагогічний оптимізм. Крім того, сюди слід включити такі якості, як вимогливість, відповідальність, комунікабельність [1, с. 213].

В професіограму педагога входить і така якість, як педагогічний артистизм, яка виражається в здатності утілювати думки і переживання в образі, поведінці, слові, багатстві особових проявів педагога. Вивчення діяльності артистичних педагогів показало, що ним, як правило, властиві ухвалення себе як особи, схильність усвідомлювати себе носіями позитивних характеристик, упевненість в собі і значущості своєї справи, високий ступінь збігу особистих і професійних інтересів, бажання постійно удосконалюватися, високий рівень спрямованості на діяльність [2, с. 39].

Вищим компонентом особи є професійна компетентність. Під професійною компетентністю прийнято розуміти інтегральну характеристику ділових і особових якостей фахівців, що відображає рівень знань, умінь і навичок, досвіду, достатнього для здійснення певного роду діяльності, яка пов'язана з ухваленням рішень.

Крім того, однією з педагогічно значущих індивідуально-психологічних властивостей є висока емоційність виявляється в яскраво вираженій демонстрації емоцій, думок, розумінні і співчутті, що

проявляються до переживань студентів. Розвинуте образне відчуття світу дає можливість педагогу створювати образ ситуації, задачі, легко придумувати знаки і символи явищ, без праці сполучати, здавалося б, несполучні речі.

Педагогічно значущою є така властивість, як емоційна стійкість. Дана властивість характеризує ступінь протистояння особі стресам, психічній напрузі, песимістичному настрою, дратівливості. Постійна психічна напруга негативно позначається на продуктивності педагогічної діяльності.

Велике значення має увага. Уміння контролювати увагу, перемикаати її по своїй волі необхідно педагогу. Важливо уміти не тільки концентрувати увагу на об'єктах, але і розподіляти увагу між двома або декількома площинами, тримати в полі уваги всіх учнів, реагувати на ознаки стомлення, нерозуміння, а також стежити за своєю поведінкою.

В організації учбово-виховного процесу не можна пройти кризь такого могутнього педагогічного чинника, як характер педагога, властивості і якості його особи. У одного педагога дуже твердий характер і міцна воля, велика суспільна активність. Він прагне все зробити сам, пригнічує спонтанність дітей, залишає їх непричетними і байдужими глядачами. У іншого – м'який, він не здатний зажадати від учнів елементарного порядку. Погане знання педагогіки і психології, небажання подолати себе, формувати свій характер відповідно до педагогічних вимог дають простір безпосередньому прояву натури: запальності, жорсткості або безхарактерності, невимогливості [4, с. 48].

Ефективна організація педагогічного процесу вихователем неможлива без авторитету людської привабливості, без доброзичливості і взаємної симпатії педагога і студентів. Ефект людської привабливості виникає у вчителя не тільки завдяки його ерудиції і інтелектуальній розвинутій. Він утворюється як наслідок таланту людського інтересу, любові педагога до іншої людини. Це талант пошани особи студента, співчуття до його проблем і переживань, вимогливої допомоги йому в розвитку духовності, інтелігентності, гідності і самоповаги. Істина педагогічна любов є відповідальність за життя і майбутнє дітей, тверда рішучість вести їх до добра, цивільного і особистого щастя через подолання самих себе і зовнішніх перешкод. Тільки люблячий педагог віддає всі сили тому, щоб організувати творче, трудове життя дітей, навчити їх цілеспрямованості, дисциплінованості, вимогливості до себе. Він навчає їх дружбі, доброті, розумінню краси, мужньої праці, душі і тіла. Він переживає радість і естетико-естетичне задоволення від спілкування з дітьми, переживає миті щастя, коли бачить трудові успіхи своїх вихованців [3, с. 87].

Таким чином, висока моральність, духовна цілісність і переконаність, ерудиція і інтелектуальна розвинута людська привабливість є найважливішими умовами формування педагогічного авторитету педагога.

В наш час професійна освіта стала все більше орієнтуватися на професії соціальної сфери, сфери економіки, послуг, охорони здоров'я. Потреби в професійно-педагогічних кадрах зростають. Відбулася реорганізація учбових закладів. Управління освітніми установами стало більш автономним, зміст освіти придбав регіональні особливості, введені державні освітні стандарти.

Педагог професійного навчання дістає специфічну системну освіту, що складається з трьох інтегрованих компонентів, що включають психолого-педагогічну, галузеву підготовку і підготовку по робочій професії.

Значною особливістю психолого-педагогічної підготовки є те, що випускник має навички самостійного проектування учбового предмету, відбору його змісту і розробки методики навчання цьому предмету.

Специфіка галузевої підготовки педагога полягає в тому, що йому як педагогічному працівнику доведеться організовувати і здійснювати виробниче навчання студентів на принципах поєднання його з продуктивною працею без збитку для освітнього процесу.

При виконанні функцій майстра професійного навчання педагог повинен мати рівень кваліфікації по робочій професії, перевищуючий планований для випускників початкового професійного навчання.

В умовах яскраво вираженої внутрішньо-професійної диференціації діяльність педагогів різних спеціальностей направлена на рішення загальних організаційних і суто педагогічних задач в цілісному педагогічному процесі, що і відрізняє сучасного інженера-педагога. Викладач професійного навчання організовує і проводить теоретичне навчання по загальноосвітніх і спеціальних учбових предметах, а також виробниче (практичне навчання по групах споріднених професій). Він організовує і проводить учбово-виховну роботу: професійно орієнтує молодь, виховує і розвиває професійно важливі і значущі якості особи сучасного робітника, організовує і бере активну участь в дослідно-експериментальній і науково-дослідній роботі по проблемах професійної освіти. Здійснює організаційно-методичну діяльність в учбових закладах (створює педагогічні проекти змісту освіти, приватних методик навчання і інноваційної діяльності). Він розробляє навчально-методичну документацію (основні професійні освітні програми: учбові плани і програми учбових предметів, допомоги, рекомендації). Бере активну участь в оснащенні і розвитку матеріальної бази учбового закладу. Разом з цим, він бере активну участь в організаційно-управлінській роботі в установах і організаціях професійної освіти. Майстер виробничого навчання виконує такі основні види діяльності: учбово-виробнича діяльність, виховна робота, методична робота, організаційно-управлінська діяльність, експлуатаційно-обслуговуюча діяльність.

Педагог професійної освіти з вищою професійною освітою може займати посади викладачів загальноосвітніх і спеціальних дисциплін, а також майстрів виробничого навчання. Він повинен бути підготовлений

до виконання наступних видів професійно-педагогічної діяльності: професійне навчання і виховання, виробничо-технологічна діяльність, навчально-методична робота, організаційно-управлінська діяльність, науково-дослідна, культурно-просвітницька діяльність [4, с. 118].

Перспективи розвитку економіки і соціальної сфери вимагають від фахівця нових професійних і особових якостей, серед яких слід виділити системне мислення, екологічну, правову, інформаційну, комунікативну культуру, культуру підприємництва, вміння усвідомлювати себе і пред'являти іншим, здібність до усвідомленого аналізу своєї діяльності, самостійним діям в умовах невизначеності, творчу активність і відповідальність за виконану роботу.

Список використаної літератури

1. Барахтян, М. Специфіка творчої професійної діяльності соціального педагога // ДИРЕКТОР ШКОЛИ. УКРАЇНА. – 2006. – № 10. – С. 62 – 68. **2. Безпалько О. В.** Соціальна педагогіка в схемах і таблицях / О. В. Безпалько – К. : ЦНЛ, 2003. – 134с. **3 Жуков Г. Н.** Основы общей и профессиональной педагогики / Г. Н. Жукова – М.: Гардарики, 2005. – 382 с. **4. Зеер Э. Ф.** Психология профессионального образования / Э. А Зеер. – М. : МПСИ, 2003. – 480 с.

Божко Є. А. Формування вимог до інженерів-педагогів професійного навчання

В статті наведено аналіз факторів, які суттєво впливають на формування вимог до інженерів-педагогів професійного навчання та уточнення складу інтегрованих компонентів, що включають психолого-педагогічну, галузеву підготовку і підготовку по робочій професії. Розкрито домінуючі фактори, особливості вимог та розглянуто шляхи вдосконалення підготовки майбутніх інженерів-педагогів професійного навчання.

Ключові слова: вимоги, професійне навчання, інженери-педагоги.

Божко Е. А. Формирование требований к инженерам-педагогам профессионального обучения

В статье приведен анализ факторов, которые существенно влияют на формирование требований к инженерам-педагогам профессионального обучения и конкретизацию состава интегрированных компонентов, которые включают в себя психолого-педагогическую, отраслевую подготовку и подготовку по рабочей профессии. Раскрыты доминирующие факторы, особенности требований и рассмотрены пути совершенствования подготовки будущих инженеров-педагогов профессионального обучения.

Ключевые слова: требования, профессиональное обучение, инженеры-педагоги.

Bozhko E. A. Requirements for the formation of engineers to teachers training

The paper analyzes the factors that significantly affect the formation of the requirements for engineers to teachers training and the specification of integrated components, which include psycho-educational, training and industry training in a working profession. Revealed the dominant factors, particularly the requirements and discussed ways to improve the training of future engineers and teachers training.

Key words: requirements, vocational training, engineer-teachers.

Стаття надійшла до редакції 12.07.2012 р.

Прийнято до друку 31.08.2012 р.

УДК 378.011.3-051

В. В. Желанова

**РЕФЛЕКСИВНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК РЕЗУЛЬТАТИВНО-ЦІЛЬОВА ОСНОВА
КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ВНЗ**

Процес модернізації вищої освіти в Україні пов'язаний зі світовими тенденціями й базується на впровадженні нової освітньої парадигми, що орієнтована на особистісний та компетентнісний вимір. Такий підхід детермінований низкою причин, а саме: тенденцією до інтеграції та глобалізації світової економіки; необхідністю гармонізації європейської освітньої системи відповідно до завдань Болонського процесу; зміною освітньої парадигми. Тобто, у сучасному освітньому просторі намітилися дві провідні тенденції, а саме: реалізація особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів. При цьому особистісний – базується на визнанні унікальності особистості, її праві на залучення до цінностей світової та національної культури, на самовизначенні та виборі власної траєкторії розвитку. Компетентнісний підхід виходить з позиції, що в процесі навчання майбутній фахівець повинен набути певні практико-орієнтовані знання і розвинути соціально і професійно важливі якості, володіючи якими він зможе стати успішним у житті. Відтак ці два підходи неподільні та взаємообумовлені. Досліджуючи проблему контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів ми вважаємо, що саме у цій освітній системі створюються умови для його професійно-особистісного зростання. Оскільки саме в межах контекстного навчання засобами певних дидактичних форм, методів та засобів моделюється предметний та соціальний зміст майбутньої професійної діяльності й відбувається трансформація навчальної